

Відгук
офіційного опонента на дисертацію Квітки Наталії Олегівни
«Формування сприймання музики у молодших школярів із затримкою
психічного розвитку засобами фольклору», що представлена на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.03 - корекційна педагогіка

Актуальність дисертаційного дослідження Н. О. Квітки обумовлена соціокультурними процесами, що нині відбуваються в Україні й зумовлюють необхідність розвитку людини як найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його освітнього рівня. Це спричинює збільшення наукового і практичного інтересу до вирішення проблем формування культури особистості шляхом виховання любові до рідної землі, народу, шанобливого ставлення до української культури, збереження її для нащадків через популяризацію кращих здобутків попередніх поколінь.

Музичне сприймання, як провідна складова музичної культури, впливає на розвиток пізнавальних та емоційних процесів музичної свідомості та діяльності людини і формується в процесі її музично-естетичного виховання. Доведено позитивний вплив музичних творів на формування особистості дитини, в тому числі дитини з особливими освітніми потребами, особливо у молодшому шкільному віці, засобами музично-естетичного виховання, яке справляє позитивний вплив на їхній сенсомоторний, мисленнєвий та емоційний розвиток тощо. З огляду на це, підвищується значущість формування сприймання музики в учнів, зокрема засобами фольклору, оскільки відкриваються широкі можливості корекційно-виховного впливу мистецтва на закладення основ музичної культури молодшого школяра із затримкою психічного розвитку.

Зважаючи на вищезазначене, дослідження Н. О. Квітки є актуальним, вагомим і своєчасним, оскільки висвітлює особливості сприймання музики та педагогічні умови його формування у молодших школярів із ЗПР.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і додатків, її структура відображає логіку системного підходу, що забезпечує цілісність роботи та не викликає заперечень.

У вступі сформульовано мету і окреслено основні завдання дослідження, чітко та коректно визначено об'єкт і предмет, обґрунтовано наукову новизну та теоретичну і практичну значущість.

Автором здійснено ретельний добір теоретико-методологічних засад дослідження, які в сукупності дали змогу змістовно розкрити закономірності сприймання музики з позицій філософських, психологічних та педагогічних наук.

У першому розділі на основі аналізу літературних джерел дисертанткою визначено важливі корекційно-виховні функції музики, яка розширює можливості розвитку пізнавальної та емоційної сфери учнів, а відтак є надзвичайно цінною для навчання школярів із особливими потребами, у тому числі дітей із затримкою психічного розвитку. Наголошується на ролі фольклору у процесі формування сприймання музики. Окрім цього, дисертанткою вивчено стан роботи з творами музичного фольклору в практиці спеціальних загальноосвітніх закладів, де навчаються діти із ЗПР. Це дало змогу визначити ряд невирішених проблем у змісті, організації та методиці музично-естетичного виховання. Ознайомлення зі змістом розділу свідчить про опрацювання дисертанткою значної кількості наукових робіт, які присвячено проблемі дослідження. Аналіз проблеми здійснено достатньо повно та ґрунтовно.

Відмітне місце у дисертації відводиться матеріалу, який присвячено висвітленню методики констатувального етапу дослідження та його результатів (розділ 2). Заслуговує на увагу продуманість та обґрунтованість програми емпіричного дослідження адекватно до предмета, мети та завдань, дібрано його методичний апарат. Йдеться, насамперед, про розроблений діагностичний інструментарій. Застосування критеріїв для виявлення особливостей сприймання музики у молодших школярів із ЗПР дало змогу визначити чотири рівні сформованості сприймання музики в учнів молодших класів із ЗПР на матеріалі

музичного фольклору, а також виявити позитивну вікову динаміку розвитку в них сприймання музики. На основі кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних дисертантка робить висновок про недостатній рівень сформованості сприймання музики у молодших школярів із ЗПР, що обумовлює необхідність пошуку педагогічних засобів вирішення цієї проблеми.

Позитивної оцінки заслуговує те, що формувальний експеримент проводився Н. О. Квіткою із ретельним урахуванням даних констатувального етапу дослідження. У представленому матеріалі розкривається суть формувального експерименту, ті теоретико-емпіричні засади, що покладено в його основу. На особливу увагу заслуговують визначені й обґрунтовані педагогічні умови забезпечення ефективності процесу формування сприймання музики у молодших школярів із ЗПР.

Суттєво збагатила роботу розроблена авторська методика, яка полягала у поетапному формуванні сприймання музики у молодших школярів із ЗПР. Позитивно відзначимо, що доведено можливість опанування молодшими школярами із ЗПР знань, умінь та навичок щодо музичного фольклору з метою пізнання його музичного образу та здатності до відтворення у власній музично-практичній діяльності. Переконливості здобутим результатам додають визначені критерії добору творів для роботи з учнями молодших класів із ЗПР. Достовірність отриманих результатів у дисертаційному дослідженні доведена математично (застосовувався t-критерій Стьюдента), їх інтерпретація свідчить про якісні зміни сприймання музики у значної частини учнів із ЗПР експериментальної групи і вказує на доказовість виконаного дослідження.

Незаперечною та вагомою є наукова новизна і теоретична значущість дослідження Н. О. Квітки, оскільки вперше з позицій соціокультурного, синергетичного, етнопедагогічного підходів розроблено методику та визначено критерії вивчення особливостей сприймання музики у молодших школярів із ЗПР; з'ясовано особливості сприймання ними музики та виявлено рівні сформованості сприймання музики на матеріалі фольклору; науково обґрунтовано найвагоміші

педагогічні умови формування сприймання музики у молодших школярів із ЗПР і розроблено та експериментально перевірено корекційно-розвивальну методику формування сприймання музики у молодших школярів із ЗПР засобами фольклору.

Заслуговує на увагу практична значущість дисертаційного дослідження Н. О. Квітки, оскільки запропонована корекційно-розвивальна методика формування сприймання музики (апробована та впроваджена у роботу низки навчальних закладів) може оптимізувати навчання та виховання дітей із ЗПР не лише на уроках музичного мистецтва, а й в позаурочний час.

Наталія Олегівна провела значну роботу з упровадження здобутих результатів, які належним чином апробовані, у педагогічний процес спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів, де навчаються діти із ЗПР. Зокрема, основні положення і результати доповідалися і обговорювалися на конференціях і семінарах різного рівня. Наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовано у дисертації, досить повно викладено у 25 опублікованих працях, у тому числі й закордонних.

Оцінюючи дисертаційну роботу Н.О. Квітки, слід відмітити, що її структура продумана, матеріал викладено чітко, грамотно і послідовно. Загальні висновки відповідають окресленим завданням і повністю передають зміст та сутність результатів дослідження. Обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам до написання кандидатських дисертацій. Автореферат дисертації адекватно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи.

Разом із позитивною загальною оцінкою дисертаційної роботи Квітки Наталії Олегівни «Формування сприймання музики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку засобами фольклору», яка рецензується, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Важливим є розгорнуте вивчення дисертанткою проблеми сприймання музики в загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі. Проте, на

нашу думку, підрозділ 1.1., що розкриває це питання, переобтяжено теоретичним аналізом.

2. Дослідження значно б виграло, якби містило інформацію про особливості сприймання музики в учнів молодших класів із розумовою відсталістю на матеріалі фольклору (у порівняльному плані зі школярами із ЗПР).

3. Підтримуємо прагнення дисертантки визначити ефективність педагогічних умов формування сприймання музики у молодших школярів із ЗПР. Проте, доцільно було б також більше зосередитися на визначенні умов щодо підвищення якості знань про фольклор у вчителів початкових класів, вчителів-предметників, а також батьків та родин дітей.

4. На наш погляд, запропонована авторкою корекційно-розвивальна методика формування сприймання музики засобами фольклору у зазначеної категорії дітей потребує й надання певних методичних рекомендацій щодо поліпшення цього процесу.

5. Сформульовані у дисертації перспективи подальшого вивчення проблеми дослідження потребують, на наш погляд, більшої конкретизації. Це стосується насамперед визначення основних складових цілісної системи музично-естетичного виховання школярів із ЗПР, що є вкрай важливим для практиків-освітян.

6. У дисертаційній роботі мають місце окремі змістові неточності, а також неточності в її оформленні (таблиці, додатки тощо).

7. У якості побажання: ми вважаємо, що додатки, які містять цінний музичний (й маловідомий) репертуар, було б доцільно видати окремим методичним посібником з певним ресурсом (аудіо та відео записи) для вчителів музики.

Втім, висловлені зауваження в цілому не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Н.О. Квітки.

Загальний висновок: дисертаційна робота Квітки Наталії Олегівни безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; відзначається

безперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить вагомі наукові здобутки, нові, раніше незахищені наукові положення й обґрунтовані висновки. Результати дослідження є важливими для розв'язання проблеми сприймання музики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку засобами фольклору, пройшли належну апробацію, впровадження, в повній мірі висвітлено у значній кількості публікацій.

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що дисертація «Формування сприймання музики у молодших школярів із затримкою психічного розвитку засобами фольклору» за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю вихідних положень, практичним значенням відповідає вимогам п.п. 9, 11 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567), а її автор, Квітка Наталія Олегівна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри корекційної педагогіки
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

І. В. Татяничкова І. В. Татяничкова

Підпис Татяничкової І. В.

Наталики відділу кадрів ДДПУ *Селін* *Е.Е. Селін*

